

ואי הוי מומר לדבר אחד — קשיא מצינתא, דאמרינן בה דפושעי ישראל מביאין קרבנות, ואוקמינן דאיירי במומר לדבר אחד !?

אלא, לאו, הכי קאמר תנא דברייתא בסיפא: חוין מן המומר לנסך את היין לעבודה זרה, ולחלל שבתות בפרהסיא. אלמא, מומר לעבודת כוכבים [וכדקתני "לנסך את היין"] הוה מומר לכל התורה כולה, ושחיתתו פסולה, ותיובתא דרב ענן [המכשיר שחיתת מומר לעבדת כוכבים] תיובתא.

והוינן תו בהא ברייתא: וכי הא דאין מקבלין קרבנות מן המומרין מהכא, ממיעוטה דמכס, נפקא? והא מהתם נפקא: דכתיב בפרשת קרבן חטאת "ואם נפש אחת חטא בשגגה מעם הארץ". וממעטינן מהא דכתיב ה-ב "מעם הארץ" [דמשמע — ולא כל עם הארץ!] — פרט למומר. (16)

רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון: מכאן אתה למד להוציא מומר: מהא דכתיב בקרבן חטאת "אשר לא תעשינה בשגגה — ואשם", וסמיך ליה "או הודע אליו חטאתו אשר חטא, והביא אשמו", ומשמע שרק השב מידיעתו, שנודע לו עכשיו שחטא, ואילו היה יודע בשעת עשיית החטא שיש עבירה בדבר הוא היה נמנע מלחטוא —

אדם שדומים לבהמה [בכך שאינם מקיימים מצוות], שגם הם מביאים נדרים ונדבות. מכאן אמרו: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה, חוין מן המומר, ומנסך היין לעבודת כוכבים, ומחלל שבתות בפרהסיא. עד כאן לשון הברייתא.

ודנה הגמרא: הא גופא קשיא: אמרת "מכס" — ולא כולכם, להוציא את המומר. והדר תני: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל, דמשמע שעוברים על המצוות במזיד, והיינו מומר, וכיצד מקבלין מהם קרבנות!?

ומשנינן: הא, לא קשיא. כי רישא דכתיב בה "מכס" — להוציא את המומר איירי במומר לכל התורה כולה, ואילו מצינתא דכתיב בה "מקבלין קרבנות מפושעי ישראל" איירי במומר לדבר אחד.

אלא הא קשיא: אימא סיפא: חוין מן המומר, ומנסך את היין, ומחלל שבת בפרהסיא.

האי "מומר" דקתני בסיפא היכי דמי?

אי הוי מומר לכל התורה כולה, היינו רישא, ומאי אתא סיפא לאשמועינן!?

16. תוס' ד"ה מעם, פירשו שמדובר במומר לכל התורה חוץ מדם [ונקרא בלשון חז"ל מומר לאכול חלב וכללו בזה כל האיסורים, מהר"ם]. וסבר תנא קמא שהמומר לכל התורה חוץ מדם, אינו מביא קרבן אפילו על דם, ורבי שמעון מחייבו בדם, כיון ש"שב מידיעתו". אבל במומר לדבר אחד, לכולי עלמא מביא קרבן על שאר איסורים.

המביא קרבן אינו נחשב כ"בעל הקרבן", שאין הקרבן מתייחס אחריו, לכן אין צריך שיהא הכהן שליח של הגוי, ולכן יכולים להקריב קרבנו. אבל ישראל מומר, שהוא נחשב בעל הקרבן, והקרבן מתייחס אליו, צריך הכהן להיות שלוחו. וכיון שהוא אינו יכול לשחוט, אין הכהן יכול לשחוט עבורו. [הובא בכתב יד של הגרי"ש].

מביא קרבן חטאת על שגגתו. אבל אם אינו שב מידיעתו, אלא יש להניח שגם אם היה יודע מהאיסור היה חוטא, כגון מומר – אינו מביא קרבן על שגגתו. (17) ולכן אם אכל חלב מתוך מחשבה שהוא שומן ואחר כך נודע לו שאכל חלב, ורוצה להביא קרבן

חטאת על אכילתו בשוגג – אין מקבלין ממנו, משום שגם אם היה יודע בשעת האכילה שהחתיכה שאכל היא חלב ולא שומן הוא לא היה נמנע מלאכלה.

ואמרינן: **מאי בנייהו דתנא קמא**, דיליף

והחזו"א [י"ד ב ז] דן אם טעמו של תנא קמא לפטרו, משום שהחשוד לחלב החמור חשוד גם לדם הקל, ואין אדם מביא חטאת אלא אם הוא נזהר מעבירה זו [ורבי שמעון סבר שגם חשוד מביא כאשר שב מידיעתו, כל עוד אינו ידוע שעובר במזיד], או שאף אם ידוע שזוהר מדם בכל זאת הוא אינו ראוי להביא חטאת, כיון שהוא מומר לחלב, אין הכנעתו שלמה.

עוד פירשו התוס', שנחלקו דוקא בחלב ודם כי בשניהם יש כרת, ונאמרו בלאו אחד, "כל חלב וכל דם לא תאכלו". ודעת תנא קמא שנחשב כמומר לאותו דבר, כי הטעם שאינו אוכל דם אינו מפני שזוהר מאיסורו, אלא שנפשו קצה מאכילתו, והמומר לאותו דבר אין מקבלים ממנו אפילו שזוהר משאר איסורים. ורבי שמעון סבר שאפילו מומר לאכול חלב, מביא קרבן על הדם [אף שלא היה שב מפני ידיעת האיסור, אלא כי קץ בו].

וביאר החזו"א [שם ס"ק י"ד] שהוקשה לתוס' מה נפקא מינה בין מומר לאיסור אחד או להרבה איסורים, והרי כל עוד אינו מומר לכל התורה, שהרי נזהר מדם, למה יחשב מומר לדם? ועוד, ש"חלב" אינו כולל אלא את איסורי כרת, ולא את כל איסורי התורה, ואינו מומר לכל התורה. ולכן ביארו כתירוץ השני.

ומבואר משני תירוצי תוס', שמחלוקתן היא אם נחשב מומר לדם או לא. ואין מחלוקתן אם מומר חייב כששב בידיעתו. וכן משמע ממה שצידדו לבאר קושיית הגמרא שם שיש מקור מדברי רבי שמעון למה שמומר אינו מביא קרבן,

ומשמע שלא נחלק בזה. אמנם עדיין צריך ביאור מנין לנו שנחלקו גם בגדר מומר.

ובהכרח, שרב המנונא ביאר שלרבי שמעון אין נעשה מומר עד שיאכל בשאט נפש, וידוע שלא ישוב מידיעתו. אך אם אינו אוכל, אפילו שטעמו מפני שקץ בו, ואפילו מוכח שאינו נזהר אפילו מחלב חמור, אינו נעשה מומר. ובכך חלק עליו תנא קמא, וסבר ש"מעם הארץ" נלמד למעט גם מי שהוכח כי הוא מומר, אף שאינו עובר בפועל.

17. הקשו התוס', למה הוצרך רבי שמעון ללמוד דין זה מקרא, והלא נפסל קרבנו משום "זבח רשעים תועבה"? ותירצו, שצריך ללמוד באופן שבזמן החטא לא היה שב מידיעתו, ואחר כך חזר בתשובה, שבכל זאת אינו יכול להביא קרבן על שגגה זו.

ובמשנה למלך [פ"ג משגות ה"ז ד"ה ושר] הקשה, למה הקשו תוס' כך רק לרבי שמעון, והרי גם רבנן מודים בזה, שהרי גם הם הוצרכו להביא פסוק?

וכתב, שלפי מסקנת הגמרא במסכת הוריות מדובר באופן שאינו רשע לגבי אכילת דם שעליה מביא חטאתו, אלא מדובר באדם שהיה מומר רק לחלב ולא לדם, ולגבי אדם שכזה אינו נחשב הקרבן על הדם כ"זבח רשעים", וכיון שהפסוק נצרך לאופן זה, יתכן שלפי תנא קמא כן יוכל להביא קרבן אם עשה תשובה.

ובברכת כהן כתב, שלפי תנא קמא היה פשוט לתוס' שיש נפקא מינה, כי "מעם הארץ"

וצריכי תרווייהו.

דאי אשמעינן דמומר התמעט מקרבן חטאת, הוה אמינא שרק ממנו הוא התמעט משום דלכפרה הוא בא, ומומר זה, שבדעתו לחזור ולשנות בחטאו אפילו במזיד, לאו בר כפרה הוא, אבל בקרבן עולה, דקרבן דורון הוא, אימא לקבל מיניה.

ואי אשמעינן קרבן עולה, הוה אמינא דאין מקבלין מן המומר עולה משום דלאו בר חיובא הוא, אבל קרבן חטאת דחיובא הוא, אימא לקבל מיניה כדי שלא יהא חוטא נשכר. הלכך צריכא לאשמעינן בין בעולה ובין בחטאת שאין המומר יכול להביאם.

והשתא הוינן בהא דאמרינן "מן הבהמה" להביא בני אדם שהם פושעים, הדומים לבהמה.

וכי כל היכא דכתיב "בהמה" לישנא דגריעותא היא?

והכתיב "אדם ובהמה תושיע ה'", ואמר רב יהודה אמר רב: הא דכתיב "אדם ובהמה" אלו בני אדם שהן ערומין בדעת כאדם הראשון, ומשימין עצמן דכאי רוח, שאינם מתגאים, כבהמה, ובזכות זאת מושיעם ה'. ומוכח איפכא דלשון "בהמה" הוא

ממיעוטא ד"מעם הארץ", ובין רבי שמעון בן יוסי משום רבי שמעון, והא לתרווייהו מומר אינו מביא קרבן חטאת?

ואמר רב המנונא: מומר לאכול חלב, ושגג באכילת דם, וביחס לאכילת דם הוא אינו מומר, והביא קרבן חטאת על אכילת הדם — איכא בינייהו.

לתנא קמא, דדריש "מעם הארץ" ולא כל עם הארץ לאפוקי מומר, התמעטו כל המומרים, ואפילו מומר לאכילת חלב אינו יכול להביא קרבן על אכילת דם, שכלפיה הוא אינו מומר. ואילו אליבא דרבי שמעון התמעט רק המומר לאותה עבירה, שביחס אליה אין הוא "שב מידיעתו", אבל מומר לאכילת חלב שאכל בשגגה דם ונודע לו מאכילת הדם הרי הוא שב מידיעתו וחייב להביא קרבן חטאת.

ומוכח מבריייתא זו דהמיעוט של מומר הוא או מהמיעוט של "מעם הארץ" או מהלימוד של "שב מידיעתו", ותיקשי מהא דילפינן בבריייתא לעיל למעט מומר מהדרשה — מכס ולא כולכם, להוציא את המומר!?

ומתריצין: חדא קרא איצטריך בחטאת, וחדא איצטריך בעולה.

אמנם קושיית תוס' לכאורה תמוהה, כי למה הוצרכו להביא את הפסוק של "זבח רשעים תועבה" לפסול הקרבן? והרי לדעת רבי שמעון לא היתה עבירתו בשגגה, כמבואר במסכת הוריות [ב א], שאם אינו "שב מידיעתו" הוא אינו נחשב בגדר "שוגג", ואם כן, דבר זה אינו תלוי במחלוקת רבי שמעון ורבנן לענין מומר שחטא ומביא קרבן.

אמור על שעת החטא, ואף שחזר בתשובה אינו מביא. ורק ב"שב מידיעתו" הסתפקו אם הוא אמור על שעת החטא או רק על שעת הבאת הקרבן, והסיקו כי אף שב מידיעתו הוא דין בשעת החטא, ונפטר מקרבן אפילו אם שב ואינו זבח רשעים. ועיין חזו"א [סק"ח] שגם המומר לחלב בשעת הבאה אינו מביא על הדם, ולדעתו אי אפשר לתרץ כנ"ל. [ועיין חזו"א שם סקי"ד].

למעליותא !?

ומשינין: התם כתיב "אדם ובהמה", הילכך דרשינן לה למעליותא. אבל הכא, "בהמה" לחודיה כתיב. ולכן דרשינן לה לגריעותא.

ופרכינן: וכי כל היכא דכתיב "אדם ובהמה", מעליותא היא?

והא כתיב "וזרעתי את בית ישראל — זרע אדם זרע בהמה", ודרשינן ד"זרע בהמה" המכוון הוא לאדם בור, שלא קרא ולא שנה ולא שימש תלמידי חכמים !?

ומשינין: התם הא חלקיה קרא, דכתיב "זרע אדם" לחוד ו"זרע בהמה" לחוד, ולפיכך דריש לה לגריעותא, דרק היכא דכתיב "אדם ובהמה" ביחד דריש לה למעליותא.

[סימן נקלה] אמר רב חנן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא, שהיה מן אחרוני התנאים, ובית דינו — נמנו על שחיטת כותי, לאחר שנשנית משנתנו דכתיב בה "הכל שוחטין" ואפילו כותי, ואסרוה.

אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי:

שמא לא שמע רבי [והיינו רבי יעקב בר אידי, ששמע מרבי יהושע בן לוי משום בר קפרא] שנמנו לאסור שחיטת כותי אלא כשאין ישראל עומד על גביו, אבל כשישראל עומד על גביו שחיטתו כשירה, ואם כן, כך הוא גם הדין של משנתנו, ונמצא שלא נמנו לאסור את מה שמשנתנו התירה, אלא סבירא להו כמשנתנו ששחיטת כותי מותרת כאשר ישראל עומד על גביו, ולא אסרו אלא כשאינו עומד על גביו.

אמר ליה רבי יעקב בר אידי לרבי זירא: דמי האי מרבנן [על רבי זירא אמר כן] כדלא גמירי אינשי שמעתא! וכי בשאין ישראל עומד על גביו של הכותי למימרא בעי שאסור לאכול משחיטתו!?! והא פשיטא לן דלית להו לכותיים דינא ד"לפני עור", ואם לא תהיה השחיטה כראוי הם יכשילו אותנו באכילת נבילה, ובהא לא אצטריך לאשמעינן דאסרוה לשחיטת כותי, אלא, בהכרח, נמנו לאסור אפילו כשישראל עומד על גביו.

ודנה הגמרא: האם קבלה מיניה רבי זירא מרבי יעקב דרבן גמליאל ובית דינו אסרו לשחיטת כותי אפילו כשישראל עומד על גביו, או לא קבלה מיניה?

תא שמע: דאמר רב נחמן אמר רבי אסי:

ובהכרח שהוא הבין שלדעת הרמב"ם שהמעוט של "שב מידיעתו" האמור כאן הוא גדר בידיעת החטא, שרק אם שב מחטאו מפני הידיעה חייב קרבן, ולא אם הוא יודע את האיסור ושכח היכן הוא, או שטעה להתיר מפני הוראת בי"ד, שבאופן זה אין זו שגגה המחייבת קרבן כי אין לו חסרון בידיעת החטא, ואין ידיעתו גורמת שישוב, אלא סיבה צדדית היא הגורמת לחטאו,

ובפשטות צריך לומר, שכוונת תוס' היא שמדובר כאן לגבי מומר שאכל בשוגג, ולכן הוא נחשב "שוגג", וכל פטורו הוא רק משום מומר. והסיקו שגם באופן זה אינו מביא אף כשעשה תשובה.

אך במשנה למלך דקדק מדברי הרמב"ם שלפיו מומר שהיה רגיל בעבירה, ועשאה בשגגה, אם חזר בו, כן מקבלים ממנו קרבן.

אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל משחיטת כותי [כשישראל עומד על גביו, או שחתך בשר ונתן לו, ואכל הכותי].

ואף רבי אסי עצמו אכל משחיטת כותי.

ותהי בה רבי זירא בלבו — כיצד אכלו רבי יוחנן ורבי אסי משחיטת כותי? האם לא שמיעא להו הא דאמרינן דרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה. דאי שמיעא להו הוּוּ מקבלי לה ולא היו אוכלים משחיטתו. או דלמא אכן שמיע להו — ולא קבלוה?!

הדר, פשיט רבי זירא לנפשיה את אשר תהה בלבו.

מסתברא, דשמיע להו — ולא קבלוה.

דאי סלקא דעתך לא שמיע להו, ולכן אכלו משחיטת הכותי, ואי הוה שמיע להו — הוּוּ מקבלי לה, היכי מסתייעא מילתא, איך אירע לצדיקים אלו מכשול שכזה, למיכל איסורא? והרי, השתא, בהמתן של צדיקים, כחמורו של פנחס בן יאיר, אין הקב"ה מביא תקלה על ידן שתאכל הבהמה דבר האסור, (18) צדיקים עצמן, לא כל שכן שלא תארע להם תקלה שכזאת?!

ואי סלקא דעתך לא קבלה רבי זירא מיניה &-1
דרבי יעקב דרבן גמליאל לגמרי אסר, אלא קסבר ששחיטת כותי מותרת כשישראל עומד על גביו, מאי קא קשיא ליה כיצד אכלו רבי יוחנן ורבי אסי משחיטת כותי? והרי רבי זירא היה יכול לישני ליה לנפשיה,

כאן, שאכלו רבי יוחנן ורבי אסי, איירי כשישראל עומד על גביו, ואילו כאן, שאסר רבן גמליאל, איירי כשאין ישראל עומד על גביו.

אלא, לאו, שמע מינה, קיבלה רבי זירא מיניה דרבי יעקב שרבן גמליאל ובית דינו אסרו שחיטת כותי אפילו כשישראל עומד על גביו.

ומסקינן: שמע מינה!

והשתא מבארינן לטעמא דרבן גמליאל ובית דינו.

ומאי טעמא גזרו בהו רבנן לאסור שחיטת כותי?

כי הא דרבי שמעון בן אלעזר, שדריה שלחו רבי מאיר לאתווי חמרא, יין, מבי כותאי.

אשכחיה ההוא סבא. אמר ליה לרבי שמעון בן אלעזר מקרא זה מספר משלי: "ושמת סכין בלועך — אם בעל נפש אתה". דהיינו, אם אתה אדם כשר, שים סכין בלחיים שלך כדי להמנע מאכילת איסור [והוא משל כיצד להתגבר על היצרן], שיינם של הכותים אסור משום שמנסכים אותו לעבודה זרה.

הלך רבי שמעון בן אלעזר וספר דברים ששמע לפני רבי מאיר, וגזר עליהן רבי מאיר שלא לשתות מיין.

מאי טעמא גזר על יינן?

18. בהערות מהגרי"ש אלישיב [כתב יד] פירש שאם הבהמה אוכלת הטבל הבעלים

ובהסרתה ישוב.